

Infrastrukturdepartementet
Energienheten
111 51 Stockholm
Dnr I2020/03164
i.remissvar@regeringskansliet.se

Angående Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport "Kapacitetsutmaningen i elnäten" samt promemorian "Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamhet"

Sydsvenska Handelskammaren är Sydsveriges största affärsnätverk och företagens samlade röst för ökad tillväxt i Sydsverige. Vi arbetar med frågor som rör näringslivets villkor och regionala förutsättningar för ökad produktivitet och konkurrenskraft. Elförsörjning och tillhörande nätinфраstruktur har länge varit en prioriterad fråga bland Handelskammarens medlemsföretag.

Sammanfattning

Handelskammaren har tagit del av Energimarknadsinspektionens rapport "Kapacitetsutmaningen i elnäten" samt promemorian "Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamheten".

En moderniserad elnätsreglering är nödvändig för att kunna möta behovet av kraftigt ökad elkonsument som digitalisering och elektrifiering medför. Vi ser föreslagna åtgärder som ett välkommet steg för att förbättra Sveriges och Sydsveriges elförsörjning i förhållande till leveranssäkerhet, kostnad och miljö, men önskar samtidigt belysa att det som läsare av dokumenten är lätt att få uppfattningen att nätägarna redan idag investerar tillräckligt i de svenska elnäten, men att problemet är att investeringarna görs i för dyra anläggningar.¹ Då en sådan slutsats skiljer sig kraftigt från vår uppfattning om att nätägarna hittills inte investerat tillräckligt i de svenska näten, och att detta i synnerhet påverkat elsituationen i Stockholmsområdet och i södra Sverige, önskar vi en förtydning om att förslagen om investeringar i effektivitet genom lagring och efterfrågefleksibilitet bör användas som ett komplement, snarare än en ersättning till mer traditionella nätinvesteringar.

Sydsvenska Handelskammarens kommentarer kan sammanfattas enligt följande:

- Utveckla regleringen av elnätsverksamhet
- Definiera Regionernas roll i arbetet med nätutvecklingsplaner
- Effektivisera tillståndsprocesser för nätutveckling
- Värdesätt och prissätt planerbar elproduktion
- Fokusera på att lösa flaskhalsar och ta bort elområden

¹ Ett exempel på detta är tex uttalandet på sidan 13: "Det skapas därför ett incitament för nätföretagen att investera i mer anläggningar än nödvändigt och utifrån vad som är samhällsekonomiskt optimalt, så kallad guldplätning. Guldplätning uppstår genom för dyra anläggningar, för korta reinvesteringscykler och genom för många eller för stora anläggningar."

Utveckla regleringen av elnätsverksamhet

Ellagen påvisar att nätägare har ett ansvar att ”på lång sikt...uppfylla rimliga krav på överföring av el”. I mångt och mycket innebär detta underhåll och investeringar av ledningar och kablar, där dagens intäktsmodell med fastställda intäktsramar agerar rättesnöre för att elnätet ska byggas ut på ett kostnadseffektivt sätt. Likväl befinner vi oss idag i en situation där 1) investeringarna inte motsvarat det behov som finns, och där det behövs ett temporärt utökat investeringsutrymme och där 2) det är svårt för nätägare att ha tillräcklig beredskap inför den kraftiga ökningen av effektbehovet som är på gång i samhället. För att behovet ska kunna mötas krävs en moderniserad och teknikneutral intäktsramsreglering.

Rapporten Kapacitetsutmaningen i elnäten innehåller en handlingsplan för att lösa kapacitetsutmaningen i elnäten genom förbättrad planering och koordinering i samband med nätutveckling, förbättrade anslutningsprocesser, mer kostnadseffektiv driftsäkerhet, ökad användning av flexibilitetstjänster för ett mer effektivt nätutnyttjande och effektiv prissättning för att motverka luftbokningar i nätet.

Tillhörande elmarknadsdirektiv om att uppnå ökad effektivitet genom lagring och efterfrågefleksibilitet är positivt, men vi ser gärna att ordvalet om att ”flexibilitetstjänsterna ska kunna ersätta investeringar i elnätet när det är ekonomiskt befogat” ändras. Elnätets kapacitet är redan idag otillräcklig och utan ökade investeringar i kablar och ledningar kommer vi inte att uppnå målet om förbättrad elförsörjning i förhållande till kapacitet, leveranssäkerhet, kostnad och miljö. ”Utveckling av flexibilitetstjänster som ett tillägg till investeringar i elnätet när det är ekonomiskt befogat” kan förslagsvis vara en formulering som fångar denna intention.

Definiera Regionernas roll i arbetet med nätutvecklingsplaner

Handelskammaren instämmer i Energimarknadsinspektionens bedömning att nätutvecklingsplaner och samrådsprocesser kan leda till bättre prognoser för nätutveckling, vilket i sin tur kan minska risken för kapacitetsbrist i elnäten. Gällande dessa nätutvecklingsplaner och samrådsprocesser vill vi lyfta fram behovet av att tydligt definiera rollerna som nätägare, kommuner, regioner och företag antas hålla i denna process.

Ett exempel på detta bör vara att Regionerna får en tydlig roll i att tillsammans med nätägarna utveckla scenarier för den framtida elanvändningen och effektbehovet i kommuner och nätområden. Regionerna besitter här god och värdefull kunskap om samhällsstruktur och planering som nätägarna idag inte har. Med ökad involvering och ansvar hos Regionerna säkras att elsystemet analyseras i ett större regionalt perspektiv, att utbyggnaden av elnäten blir samhällsekonomiskt effektiva, och att en homogen analysnivå och kontinuitet kan hållas oavsett om det är en eller flera mindre eller större nätägare som presenterar nätutvecklingsplanerna.

Inspiration kring arbetet med scenarier och regional involvering kan med fördel tas från Region Skåne.

Effektivisera tillståndsprocesser för nätutveckling

Under 2020 beslutade regeringen att tilldela Energimyndigheten ytterligare ekonomiska medel för att kunna skapa effektivare tillståndsprocesser för att utbyggnad och förnyelse av elnät. Samordnad prövning, mer resurser till de som handlägger ansökningar, och lättare att göra rätt från början i processen är här viktiga komponenter. Handelskammaren stödjer denna utveckling men önskar samtidigt påpeka att man med dessa åtgärder inte löst problemen med långa ledtider i tillståndsprocessen på regional nivå. Vi ser att följande förbättringar skulle kunna effektivisera ledtiderna:

- Att likt Energimyndigheten ge länsstyrelser och mark- och miljödomstolarna mer resurser för att hålla handläggningstiderna nere
- Tidsätta hur lång tid en handläggningsprocess Regionerna bör ta
- Reducera projektörers behov av kompletteringar genom att ge tydligare vägledningar som visar vilka krav som myndigheterna ställer på en tillståndsansökan och hur samråd går till

Värdesätt och prissätt planerbar elproduktion

Det kommer att behövas mer kapacitet i elnäten för att möta vårt ökade elbehov. Här talar vi ofta om elbehovet i framtiden men faktum är "framtidens" redan är här, och behovet kommer att öka dramatiskt i exponentiell takt snarare än linjär. Att ökad elproduktion och investeringar i nätkapacitet är tidskrävande, trögrörliga och kostsamma processer är därför ett stort problem när vi talar om hur det ökade elbehovet ska bemötas.

En möjlig ersättning till ökad nätkapacitet är att öka produktionen närmare användaren. Elen behöver då transporteras kortare sträckor och det finns bättre plats i näten. I Sydsverige har nyare lagstiftning gjort att mycket planerbar produktion försvunnit (tex nedstängning av Öresundsverket 2017) och ersatts av (hittills) mindre volymer icke planerbar produktion.

Handelskammaren är av åsikten att behovet av planerbar produktion är stort och att förutsättningarna för den typen av produktion behöver förbättras. Vi ser därför positivt på det regeringsuppdrag som Svenska kraftnät har fått rörande stödtjänster för upprätthållande av normal drift, avhjälpande åtgärder, samt skyddstjänster för skärpt drift och nöddrift.

Vi anser även att det finns behov av ytterligare åtgärder för att värdesätta den planerbara elproduktionen och därmed garantera en elförsörjning med hög leveranssäkerhet. Framförallt behövs det incitament för att få betalt för så kallad reaktiv effekt. Idag får producenterna bara betalt för aktiv effekt och därmed har nyare former av produktion, som tex vindkraften, inga incitament att investera i möjligheten att bidra med stödtjänster. Detta gör i sin tur att olika produktionsalternativ idag tävlar på en marknad med olika villkor.

Lagstiftningen finns redan på plats men det behövs tydligare värdesättning, incitament och prissättning av reaktiv effekt. Idag speglar inte investeringsklimatet behovet av planerbarhet och reaktiv effekt i elsystemet av investeringsklimatet. Ökat fokus och priskompensation bör därför ges till de producenter som kan investera i dessa åtgärder. Med tydligare tillämpning och uppföljning ges lika villkor för alla typer av elproducenter som garanterar klimatanpassad produktion.

Fokusera på att lösa flaskhalsar och ta bort elområden

Olika flaskhalslösningar bör prioriteras beroende på om problemet har en lokal, regional eller nationell inverkan.

För att lösa flaskhalsar med mer lokal inverkan ställer vi oss positiva till att i större grad introducera lokala effektmärnader, likt projekten Switch och Sthlmflex, för att öka flexibiliteten och förhindra så kallade luftbokningar. Lokala effektmärnader ger geografiskt specifika signaler till marknadsaktörer för att lösa eller motverka lokala flaskhalsar i elnäten. Möjligtvis skulle den ökade flexibiliteten också kunna agera accelerator för ökad lokal elproduktion, men vi anser att en sådan slutsats är ytterst tveksam.

För att lösa flaskhalsarna mellan våra större elområden (SE1-SE4) – dvs flaskhalsar med en större regional eller nationell inverkan - behövs istället en annan strategi. Nuvarande elområden introducerades som ett medel att genom prissignaler skapa tillräckligt flexibel

regional produktion, men trots att de varit aktiva under 10 års tid har detta inte hänt. Snarare tvärt om: södra Sverige har fått ett betydande bortfall av produktionskapacitet samtidigt som man betalat högre elpriser än i resten av landet.

Slutsatsen av utvecklingen tycks vara denna.

- Prisskillnaderna mellan elområden har inte påverkar var elproduktionen sker. Inte heller hur mycket som investeras i elproduktion.
- Däremot är det tydligt att elpriserna påverkar övriga företagsinvesteringar. Elintensiv industri attraheras av låga priser i norr, som de tycks uppfattat som strukturellt bestående. I söder tycks tvärtom höga elpriser och leveransbrister påverka etableringar negativt. Vi har exempel på att investeringar uteblivit, skjutits upp eller flyttat utomlands. Det är alltså inte en fråga om att investeringar påverkas mellan svenska regioner utan om de alls sker i Sverige.

Detta riskerar att skapa en negativ dynamik. Ökad efterfrågan från nya elintensiva företag i norr kommer att begränsa förmågan att överföra el söderut. Ökad efterfrågan givet samma utbud kommer att öka priserna. Detta riskerar att bli en självförstärkande effekt som resulterar i att cementera prisskillnaderna.

Detta är intressant att notera eftersom det är en följd av aktiva politiska val. Det demonstrerar också begränsningen för Sveriges södra regioner att kunna attrahera elkrävande investeringar i framtiden.

Regeringen har tidigare lovat att se över nuvarande elområden med intentionen om en eventuell revidering. I denna översyn har ACER sedan dess getts ett stort processansvar och förväntas i slutet av 2021 presentera ett utlåtande om möjliga nya elområdesstrukturer som de i sin tur rekommenderar Svenska Kraftnät att studera vidare.²

Vi bedömer i dagsläget att den översyn av elområden som nu genomförs genom ACER kommer att leda till förslag att avskaffa snittet mellan SE3 och SE4 samtidigt som mer information om åtgärder rörande snittet SE2/SE3 kommer att efterfrågas för vidare bedömning och utvärdering.³

Ett viktigt förtydligande om ACER:s framtida utlåtande och hur det påverkar Sveriges elområden och framtida åtgärder är dock följande: ACER ger endast en rekommendation om vidare analyser som sedan görs av Svenska Kraftnät. Deras utlåtande om den svenska zonindelningen är därmed varken bindande eller begränsande.

I korthet betyder det att nuvarande EU-lagstiftning (EU 2019/943) följande:

1. Sverige behöver inte invänta ACER:s rekommendation. Regeringen kan när som helst initiera/föreslå en egen revidering eller borttagande av de svenska elområdena så länge detta inte stör tredje land
2. De nordiska länderna kan göra en gemensam revision eller ta beslut om borttagande av elområden om detta istället skulle vara att föredra. Kravet om störningar mot tredje land hanteras då på sammantagen nordisk nivå.

² ACER – Agency for the Cooperation of Energy Regulators – genomför just nu en pan-Europeisk översikt av de Europeiska elområdena. Svenska Kraftnät har tidigare uttalat att de inte ger dem utrymme att revidera eller förändra nuvarande elområdesindelning innan ACERs utlåtande. Denna tolkning är dock felaktig. Efter diskussion med ACER har de meddelat oss att alla medlemsländer är fria att närsomhelst initiera en nationell och/eller regional revision av sina elområden. Även justeringar eller borttagande av elområden accepteras så länge de inte försämrar situationen för tredje land.

³ Svenska kraftnäts [PowerPoint-presentation](#)

3. Sverige kan i likhet med exempelvis Tyskland välja en strategi där ett enhetligt nationellt pris erbjuds på marknaden. Detta görs enklast genom en kombination av borttagna elområden, en tydligt kommunicerad nationell strategi om aktivt arbete för ökad lokal produktion och nätinvesteringar, och en tidslinje som presenterar de aktiviteter och investeringar som planeras för att uppnå strategin på utsatt tid.

Sammanfattningsvis finns det idag ingen nationell eller EU-lagstiftning som förhindrar att Sverige är mer aktivt i frågan om att hantera problemet med olika priser i elområden. Flera av Sveriges konkurrentländer har som princip att elen har samma inhemska pris i hela landet i stället för områdesindelningen och en strategi för att bygga bort flaskhalsar som presenteras i en action plan (enlig förordning 2019/943, art 15)⁴.

Parallellt med den analys som nu ACER genomför bör Sverige därför:

- Uttala som tydligt mål om att områdesindelningen skall avskaffas aktivt.
- Publicera fastställd tidsplan i syfte att utjämna strukturella prisskillnader inom landet.
- Denna plan bör formuleras som en plan enligt art 15 i förordningen, men bör vara långsiktig även bortom 2025.
- Att ta bort snittet SE2/SE3 framstår som centralt för en sådan plan.
- Parallellt med denna tidsplan bör Sverige arbeta med mothandel för att redan nu eliminera prisskillnader.

En tydlig plan för vilka volymer som kommer upphandlas av svenska staten (genom svenska Kraftnät) skapar transparens och investeringsvilja bland elproducenter som vi idag saknar. Detta kan medföra ökad lokal produktion, vilket elområdena misslyckats med att generera.

Mothandel bör därför snabbt utredas för att konkretisera vilka kostnader det medför. Tydlig analys av en motköpsstrategi ger också transparens för kostanden för olika politiska vägval.

Den strategi som Tyskland och ett flertal länder använder kan därför appliceras även på svenska förhållanden.

Elområden lanserades med motiveringen att prisskillnaderna skulle försvinna genom att höga priser attraherar produktion och ger god ekonomi i satsningar på transmission. Tio års verklighet har visat att detta inte infriats.

Att eliminera strukturella prisskillnader är viktigt för näringslivet och svensk produktivitet.

Men det är också viktigt att beslutsfattare i politik och näringslivet tydligt kan se och utvärdera konsekvenserna av det grundläggande policyvalet mellan gemensamt pris i hela Sverige och olika elområden. Det är inte tydligt idag. Mothandel nämns inte alls i Svenska Kraftnäts systemplan 2020–2029 (18 december 2019) och än mindre förklaras vad det innebär. I den centrala rapporten om hur EU:s rättsakter skall införlivas i Sverige (Ei R2020:02) nämns begreppet två gånger summariskt som ett alternativ. Men det förklaras aldrig och konsekvenserna blir aldrig utredda. När regeringen beställt utvärderingar (Ei R2018:06) har motköp inte utretts mer än summariskt och endast som alternativ till investeringar. Men motköp är inte ett alternativ till utbyggnad utan bör göras parallellt med investeringar i överföring.

Som vi sett ovan tyder en del på att marknaden tolkar de olika prisnivåerna inom Sverige som bestående och som officiell långsiktig politik. Det är därför viktigt med ett grundligt arbete kring frågan eftersom det är ett helt fundamentalt strategival för svensk energimarknad som måste göras uttalat.

⁴ Bundesministerium für Wirtschaft und Energies publikation "[Auktionsplan Gebotzone](#)"

Malmö den 5 mars 2021

SYDSVENSKA INDUSTRI- OCH HANDELSKAMMAREN

Per Tryding
Vice VD och Policychef

Sara Åhlén Björk
Chefekononom